

A csoda

(Monodráma)

(Börönddel a kezében, határozatlanul érkezik a színre, azaz a lendvai vasútállomásra Erzsi. Gondolkodása esetenként nem az igazi, a valóságérzete eléggé felborult. Látszik rajta, hogy ivott. Nem tántorog, csupán néha keresi az egyensúlyát. A váróterem eléggé lerobbant állapotban van, könnyen észlelhető, hogy utas itt már régóta nem fordult meg. Az egyik oldalon egy ablak tárva-nyitva hagyva, a másik oldalon egykor a menetrendnek helyet adó fakeret látható. A helyiségben még egy rozoga pad és egy régi fogas (akasztó) van. Erzsi megáll a feltételezett menetrend előtt, és bámul az üres keretre. Mindez alatt szól a Republic-dal: A vonat legutolsó kocsiján.)

ERZSI *(Hangosan, magában.):* Éppen most nem megy innen vonat? Pedig nekem innen el kell utaznom! Nem bánom, merre lesz az útirány, de nekem mennem kell. *(Nagyokat fohászkodik.)* Tudtommal elkészült az új vasútvonal. A Dezső a múltkor legalábbis azt mondta... Vagy megint csak hazudott? Mindig azt teszi. Már tíz éve másról sem beszél, csak arról, hogy mennyire szükség van erre a vasúti összeköttetésre. A politikusok is folyton azt kürtölik, de azoknak amúgy sem lehet hinni. *(Jár egy kört a váróteremben.)* Ezt a várost a vasúti sínek felszedésével Zalaegerszeg felé a múltban kétszer zsákutcába szorították. A szlovén vidékekkel, bár a 20. század elejétől egybe tartozunk, még össze se kapcsolták. Csak be kellett ennek következni! Most, hogy állítólag Európában vagyunk – *(más hangnemben, gúnyosan)*, mintha korábban nem ott lettünk volna – most biztosan elkészült ez a szakasz is. Az autópálya is elkészült, a vasútnak is el kellett készülni. Láttam egyszer tavaly, amikor Dezső még hajlandó volt velem a patak menti ösvényen sétálni, hogy valamilyen munkagépek dolgoztak az egykori vasúti töltésen. Ha már egyszer tisztították a terepet, akkor talán vasutat is építettek? Vagy csak a közmunkások időtöltése lett volna az egész? *(Gúnyosan.)* Végre a szociális juttatásokért netán kell valamit dolgozni is? Nem hiszem! Jobb a semmiért kapni a minimálbérrel felérő pénzt! Bezzeg nekem egyikből sem adnak... *(dühösen, szomorkásan)* Ha mégis megépült a vasútvonal Rédics és Belatinc között, az biztos valamilyen európai pénzből történt. Ha csak valaki megint el nem lopta a milliókat... *(Gúnyolódik, majd néz bambán, aztán gondolkodik, és az arcát a tenyerébe hajlítja. Mindez után hirtelen a kijárat felé indul, majd ismét bizonytalanul megáll.)* Arra sok tippem van, hogy ki nyúlhatta le a pénzt. De erről egy szót se! Pszt! Mehetek Pestre vagy Lublanába. Csáktornyára nem megyek. Valamikor több muraközi legényt ismertem, de ma már azok mind idősödő emberek. *(Furcsán nevet.)* Nincs is útlevelem, meg arrafelé állítólag csak a híres vállalatunk részére vegyi termékeket és kőolajat szállító tartálykocsik közlekednek. Amikor persze van mit szállítani, és ha van még egyáltalán gyár... Nagyon régen az én Jóskám, egykori férjem is ott dolgozott. Akkoriban ezerötszázan voltak alkalmazottak. Ma már a negyede sincs, a többit elprivatizálták a fejések, vagy mi a fene történt vele. Nem értem én ezt a mai világot! A rádió egyet mond, a televízióban mást látunk. Az igazság pedig az, hogy mindenki hazudik. Csak az hihető el, amit a saját bőrén tapasztal az ember. Én sajnos, amint látják, eléggé rossz bőrben vagyok... Most már a televíziót se nézhetem, mert a múltkor kikapcsolták. Két hónap előfizetési díjjal elmaradtam, és neked semmi – nekem semmi, kikapcsolták. Hát ez becsületes dolog? Annyira kértem őket, hogy amikor majd lesz pénzem, befizetem a tartozásom, de meg sem hallgattak. Azt mondták, hogy olyan parancsot kaptak, hogy engem kapcsoljanak ki. Most a Szomszédokat se nézhetem, pedig az egyik férfi szereplő nagyon tetszik nekem. Az, aki valamikor a Tanyaszínházzal nálunk is néhányszor megfordult. Akkor még fiatal

tacskó volt, ma azonban igazi közönségbálvány. (*Gondolkodik.*) Így jár manapság a szegény, kikapcsolják a tévét, megalázzák. Másnak meg öt TV készüléke van, hát hol itt az igazság?

(Leül a padra. Előkeres a táskából egy üveget. Inna belőle, de sajnos az már üres. Mérgeesen a földön elgurítja magától, majd utána lépeget, és a lábával egy ideig eljátszadzik vele.)

ERZSI *(némi tétovázás után, az üres üveget bámulva)* Megittam volna? Az a legény nyelte le talán, akivel az este a parkban voltam? Nem ismerem, bármi kitelhetett tőle. Pontosan nem emlékszem a történetekre. Kedves volt, és jóképű. Meg hát fiatal, izmos dalia. (*Mosolyog, majd utána komor arcot vág és hallgat egy ideig.*) Hülye vagyok, a fiam is sokszor mondta. Pedig rendes gyerek. Ő már rég lemondott rólam. Nagyon bánt *(könnyezik, majd elsírja magát)*. Nem tehetek róla, hogy ilyen vagyok. Ilyen a természetem. *(magát igazolóan)* A fiamat mégis nagyon szeretem! *(Ismét pityeregni kezd.)* Ő nem tehet róla, hogy így alakult a sorsom. És én tehetek bármit is? Ki tett, ki próbált egyáltalán tenni értem valamit? Pedig sok ember számára jó voltam egykor... Hála istennek, a fiam jól él ott Lublanában. A nővérem a múltkor azzal tessékelt ki a lakásából, hogy a fiam, az én kedves Robikám, miattam nem is mutatkozik errefelé. Szégyelli az édesanyját. Igaz ez? *(Bizonytalanul.)* Pedig én mindig imádtam őt, az egyetlen valódi reménysugár volt az életemben... Mennyire szeretünk a lelkemet! Az apja is mindig kedveskedett neki. Akkor még minden rendben volt közöttünk. Igazán szépen éltünk Jóskával néhány évig. *(Megint elhallgat egy időre, közben mosolyog és könnyezik egyszerre, majd a szemét törölgeti.)* Aztán rábeszéltek a barátai, hogy mennyen el ő is Németországba pénzt keresni. Innen, ebből a váróteremből indult el azon a téli napon. Nagyon hideg volt, a csontig érződött a jeges téli szél ereje. Ezen az ablakon jégvirágok voltak, de a leheletemmel sikerült egy kis rést formálni rajta. Azon át, pontosan erről a helyről, integettem neki. *(Odaáll a felidézett helyre.)* Emlékszem arra is, hogy utána hazamentem, és nagyon sírtam. Amikor később megnyugodtam, kezdtem megszokni a magányt. Sokszor dalolva emlékeztem reá. *(Néhány másodperc után énekelni kezd.)* „Elment az én babám, elment az én babám Dél-Amerikába...” *(elénekli a dalt).* Nem Amerikába ment ő, vagy én legalábbis arról nem tudok, hogy ott is járt volna. *(Némi bizonytalansággal.)* Az azonban igaz, hogy szép jövedelme volt, jócskán keresett akkoriban. A pénzből sikerült néhány év után házat építeni. *(Mosolyog néhány másodpercig, majd komor lesz a tekintete.)* Később aztán nem csak pénzt talált, ott valahol Kreffeld környékén, hanem új asszonyt is. Hogy a guta ütött volna bele! Itt hagyott csapatot, papot. Ilyenek a férfiak! Mind ilyen! *(Erélyesen és bosszúsan. Egy kis csend után, ami alatt kinéz az ablakon, és még egyszer megáll a nem létező menetrend előtt, más hangnemben, gúnyos mosollyal folytatja.)*

Közben én sem bírtam ki egyedül. Igaz, előbb sem nagyon! *(Enyhe mosollyal.)* Bennem mindig forró vér folyt, ez az igazság! Ezt ő tudta. *(Egy kis szünetet tart.)* Mit csináljunk, történik az ember életében néha félrelépés. A komaasszonyom, aki hasonló cipőben járt, mint én, mindig azt mondta, hogy „a lónak négy lába van, mégis megbotlik”. Milyen furcsa az élet, most mégsem beszél velem. Pedig nem is tudja, hogy a komámmal is egyszer az éjszakába sülyedtünk... De az csak véletlen volt. Azért taszított el a komaasszonyom magától, mert szégyelli, hogy ennyire lecsúsztam. Hát akartam én ezt, gondolják? Annyira szeretném jóra fordítani az életemet, de sajnos sehogy sem sikerül. Talán, ha a Jóskával utólag megállapodtunk volna, manapság, idősebb korunkra, szépen élhetnénk. Mint egykor. Ő azonban más utat választott, én pedig itt maradtam. Akkor, amikor végleg szakítottunk, örültem neki, mert férfiből nem volt hiány. A szüleim is még bíztak bennem, és mellém álltak. A gyermeknevelésből becsülettel kivették a részüket. *(Komolyan, határozottan beszél a családi dolgokról.)*

Apám tekintélyes ember volt a városban. Az új hatalom emberei a háború után sokat sanyargatták. A vagyonunk jelentős részét elkobozták tőlünk. Ő nem beszélt nekem róla soha. Édesanyám azonban sokszor elmesélte, hogy még az ötvenes évek elején is többször beidéztek azért, hogy a magyarok bevonulásáért vádolják. Ő nem titkolta, hogy 41-ben, amikor a németek megszállták Jugoszláviát, ő is

abban a több száz fős csoportban volt, akik Rédicre és Lentibe mentek a magyar hatóságot kérni, hogy a Muravidéket vegyék vissza. Az udbás rendőrtiszt egyszer azt vágta a szemébe, hogy „maga állítólag még a sorompót is fűrészelte”. Édesapám bosszúsán úgy válaszolt neki, hogy „az nem igaz, mert nem is fértem volna hozzá. Annyian voltunk, akik azt akkor fűrészeltük volna”. Aztán szenvedett is érte eleget. Az én jó apám azonban mindenkinek megbocsátott, bár a kommunistáknak soha nem tudott hinni. Engem is olyan szellemben próbált nevelni, de én csak későn értettem meg intelmeit. Sokáig elhittem az iskolában, majd a munkahelyen hallott meséket a szocializmus igazságosságáról. Apám szomorú volt miatta, de nem szólt bele az életembe. Valódi polgárként élt, mindig a közösséget, a várost támogatta. Mások is szerették. Azt azonban nem tudta elviselni, hogy a lánya hóbortjai miatt az unokája bármiben is hiányt szenvedjen. Ma hálás vagyok neki érte! Sajnos, a kisleány, a Robika már akkor elége elidegenült tőlem...*(Szomorkodik.)* Azonban nekem dolgoznom kellett! *(Próbálja magának megmagyarázni egykori viselkedését.)*

Az esernyőgyárban akkoriban sok volt a munka. Túlórázni is sokszor kellett. És utána a társaság rendszerint magával ragadott. Sokszor itt a szomszédban, az akkor még hangulatos vasútállomási vendéglőben, a restiben kötöttünk ki a barátokkal. Istenem, mennyit énekeltünk akkoriban a két Szabó testvérrel és a lakosi legényekkel! Amikor már későre járt, rendszerint előkerült a Rezső, a primás, és az éjszakába torkolt a mulatság. Emlékszem, hogy a Szabó Sanyi megragadta a derekamat, megölelt, az asztalra emelt, a cigány homlokára csapott egy ötven dinárost, nekem pedig énekelni kellett. A legszívesebben azt szerette hallani, hogy... „Iszom, iszom, vörös bort iszom, mennél jobban iszom, annál jobban szomjazom” *(elénekeli az éneket végig. Utána egy darabig némán ül a padon).*

Sajnos, tönkrement az esernyőgyár, én akkor a textilüzemben kötöttem ki. Ott is az irodában dolgoztam. Mi az, hogy dolgoztam, ott voltam állásban. *(Büszkén, hogy érződjön, ténylegesen alig kellett dolgoznia.)* A vezetők mindig bekértek, amikor idegen vendégekkel tárgyaltak, és úgy mutattak be, mint irodavezetőt. Pedig én akkor még gépelni sem tudtam. *(Nevet.)* Abban a világban az nem számított. Fő, hogy szép és bájos voltam. *(Megpróbálja igazítani a haját, a gyűrött ruháját.)* A Mariborból származó vezérigazgató elvtárs mindig azt hangoztatta a gyűlésen, hogy „a szocialista embernek szeretni kell ezt az országot, mert az mindenkinek munkahelyet ad. A népfelszabadító háborúban azért harcoltunk, hogy az imperialista és fasiszta megszállókat kiirtsuk, testvériséget és egységet teremtsünk, amelyben mindenkinek megvan a reá szabott szerepe” *(gúnyosan)*. Az enyém valóban megvolt, én végzettség nélkül mindig jó munkahelyen dolgozhattam, mert szép voltam. Meg szorgalmas is! *(Büszkén körbesétál a helyiségben, majd más hangnemben folytatja.)*

Aztán jött az a rendszerváltás, meg a jugoszláv szétszakadás, vagy hogy is kell azt mondani. Mi is történt valójában, máig nem tudom megfejtetni. A közvetlen feletteseimre, az addig nekik hízogató igazgatóhelyettes, nem tartott igényt. Hirtelen első emberré lépett elő, és valódi úr lett belőle, amit többször kikért magának. Ő valami mendgyer, vagy mundzser vagy mi a mennykő lett, és egy-két év múlva privatizálta a vállalatot. Hogy mit jelent a privatizáció, azt én pontosan nem tudom. Arra azonban jól emlékszem, hogy korábban mindig azért panaszkodott, többször részegen az én karjaimban is, hogy semmi pénze nincsen. Akkor meg csak egyszerre annyi részvénye lett, hogy a gyár többségi tulajdonosává vált. Egy ágrólszakadt párttitkárból máról holnapra dúsgazdag tőkés lett. A szlovén bankigazgatóval minden pénteken Zalaegerszegre ruccantak ki, állítólag hivatali ügyben. Bizonyára a privatizációt tanulni szovjet mintára... *(Gúnyosan.)* Bár akkor már onnan is kimentek az oroszok. Az egyik ismerősöm néhányszor az Arany Bányában látta őket, és az üzleti partnerek valamilyen ukrán lányok voltak *(gúnyosan, egyre dühösebben folytatja)* A mendzserjeit hamarosan mind kicserélte a mi új urunk, a munkások felét elbocsátotta. Csak úgy, senkivel nem egyeztetett, mert állítólag azt a törvény számára lehetővé tette. Hogy a guta ütne bele az ilyen törvényekbe! Az irodába is új személyzet került. Szép fiatal lányok jöttek, akik csak a szlovénül beszéltek. Pedig a törvény mást írt elő, a magyart is kell tudni! De senki nem törődött velem, mert még a bíróságon, meg a községházán sem tartották azt be.

(*Néhány másodperc szünet után.*) Egy alkalommal engem is behívatott az igazgató.

(*A következő jelenetet eljátssza, a párbeszédet úgy bonyolítja le, hogy az igazgató hangját mélyebben, a sajátját természetes hangon adja elő.*)

Bekopogtam és illedelmesen szóltam hozzá: „Hivatott tisztelt igazgató úr.” Nagyon hivatalos akartam lenni.

IGAZGATÓ (*Nagyon lassan, hangsúlyosan, de valamennyire kedvetlenül beszél.*) Figyelj jól rám, Erzsi. Tudod..., itt ezen túl nagyon precíz és minőséges munka folyik. Tudod, az elavult régi tervprogramrendszerrel áttértünk a fejlett kapitalista termelési rendszere... Tudod... nem mindenki felel meg az új követelményeknek. Tudod..., ez az új időszak más embereket követel, és aki nem tudja tartani a trendet, az egyszerűen lekopik. Tudod...

ERZSI A szavába vágtam, mert nem bírtam tovább hallgatni. „Mit akarsz, kirúgni, köpd már ki! Ki nem tudja tartani a TRENDET, talán én? Azt gondoltam, hogy haver vagy, de látom, hogy egy nyálas nyavalya. Értem, nem vagyok már a kedvedre való. A Micka meg a másik csaj képzetebbek, ugyebár? Ne is mondd, milyen téren! Ők az új iskolát járták ki bizonyára?” (*Gúnyosan, kézmozdulattal a női mellre, testre utal.*)

IGAZGATÓ Nem kell ilyen agresszíven..., gúnyosan... Te is beláthatod, még mindig munkásfölösleg van nálunk. A termelés nagyon drága, kevés profit marad belőle. Nekem se könnyű. Az idén síelni is csak kétszer tudtam elmenni, és a spanyol tengerpartra is alig húsz napot tudok szánni. Pedig nagyon fárasztó ma egy vezető és tulajdonos munkája. Arra gondoltam, mégis rég ismerjük egymást, hogy te lennél az egyik takarítónő. Akkor megtarthatod a munkahelyedet. Tudod...

ERZSI Ismét a szavába vágtam! „Tudod, tudod, te egy szareMBER vagy, egy haszonleső, kapzsi újgazdag.” Nem tudtam, hogy az újgazdag szó mit is jelent valójában, és nem is érdekelt. Akkor nagy dühömben az jutott az eszembe, mert a tévében számtalanszor hallottam. Aztán mondtam még neki egyet és más. „Mit képzelsz te? Amikor a vállalathoz kerültél, semmi nem volt. Még beszélni sem mertél! A Szabó Kálmán intézte el, hogy továbbképezhesd magad. Mi, az irodában dolgozó asszonyok választottunk neked ruhát a gyárban igényelhető darabokból, mert arra sem voltál képes. A feleségedet is nekem köszönheted, mert te magadtól soha nem kerültél volna a közelébe. Később, hízelgésből, sokszor meséltél nekem furcsa történeteket. Mindig kétszínű ember voltál. Valamiért soha nem hittem neked, de mégis sokszor kötélnek álltam, mert megszántalak. Hányszor panaszkodtál sírva a vállamon, amikor valami bajod volt, te gigerli pernahajder, mindezt elfeledted? Látszatra addig tiszteltél, amíg segítettelek kapaszkodni felfelé a ranglétrán. A kommunista pártba is úgy léptél be, hogy én javasoltalak az akkori üzemi párttitkárnak. Amikor korrupt módon elértél egy szintet, lenézően bántál velem. És másokkal is, a jótévőid közül. Ez a leggyalázatosabb viselkedés egy embernél! Arra is rászedtél, amikor a válás után a Jóskát ki kellett a házból fizetnem, hogy vegyek fel kölcsönt. Pedig akkor a szülők segítségével más megoldásom is lett volna. Most meg takarítónőnek tennél, az eddigi fizetésem harmadáért. Miből törlesszem az adósságom?”

(*Bosszúsan jár föl és alá a váróteremben mintegy fél percig.*)

ERZSI Sajnos bekövetkezett a legrosszabb forgatókönyv. Akkor ugyan nem mondott többet semmit az én igazgatóm, csak hirtelen távozott az irodájából. Engem, felkapaszkodotthoz illően, faképnél hagyott. Két hét múlva én is munkakönyvvvel a kezemben ott álltam a gyár udvarán a többi munkanélkülettel együtt. Sírtunk, panaszkodtunk egymásnak, igazságot kerestünk, de mindaz nem segített semmit. Bezzeg a szakszervezeti titkár sem állt akkor mellénk. Az ő zsebébe is jócskán jutott a részvényekből. Másnap

jelentkeztünk a munkaközvetítőnél, ahol semmi kecsegtetővel nem bíztattak bennünket. „Ha húsz évesek lennétek...” – jegyzete meg cinikusan az egyik munkatárs. A néhány ismerős, akiről azt gondoltam, hogy a barátaim, úgyszintén hátat fordítottak. A szüleim is éppen akkoriban haltak meg, ami úgyszintén nagyon megviselt. *(Láthatóan elszomorodik.)* Ha az addigi életem változatos és pezsgő volt, hát utána beköszöntött a bizonytalanság és nyomor! Annyi szerencsém azért volt, hogy a Robi fiam akkor már az utolsó vizsgáinál tartott az egyetemen, és felkínáltak neki egy állást az egyik lublanai kutatóintézetben.

(A fiára vonatkozó gondolatok mindig mosolyt varázsolnak az arcára.)

Az én életem pocsolyába került. Nem volt senki, akihez bizalmasan fordulni tudtam volna. A régi barátok, ismerősök nem értettek meg. A legtöbben egy szájalomra méltó kurvát láttak bennem. A fiam utána néhányszor még hazajött, aztán amikor látta szégyenletes helyzetemet, a távolmaradás volt a válasza. A nővéremnél ugyan érdeklődött irántam, és később néha egy kis pénzt is küldött általa. Én nagyon szenvedtem, de az életemen egyedül képtelen voltam változtatni. Maradt az ital, és néha egy-két kaland, amely valamennyire feledtette velem a könyörtelen valóságot. Rohamosan csúsztam a mélybe, testileg, lelkileg, anyagilag teljesen a padlóra kerültem. Hideg, fűtetlen szobában gubbasztottam, és sokszor a szabad ég alatt ért az éjszaka. Nem volt kedvem hazamenni.

Egy hajnalon majdnem megfagytam a városi parkban. Szerencsére megtalált egy fiatalokból álló csoport, akik egy házibuliból a parkon keresztül bolyongtak arrafelé. Már eszméletlen voltam. Valamelyiküknek eszébe jutott, hogy értesíteni kell a rendőrséget. Annak köszönhetem, hogy akkor életben maradtam. De kinek, minnek? Talán nem lett volna baj, ha elpusztulok. Minden szenvedéstől megszabadultam volna.

Kórházba kerültem, majd később, egy kedves orvos ismerősöm segítségével, akivel együtt jártunk egykor iskolába, az ormoszi függőségkezelő intézetben kötöttem ki... *(Ezt már pityeregve mondja.)*

(Balázs Fecó: Ez a csönd éve volt c. ének következik - bejátszás. Erzsi lágy, lassú mozdulatokkal táncol vagy inkább „simul” az énekkel.)

ERZSI A gyógykezelés után egy ideig valamennyire rendbe jöttem. Sajnos, munkahelyet nem találtam, ezért nemsokára megint lecsúsztam. Volt időszak, amikor több napig egyfolytában nem ettem, mert nem volt mit. Az élet közömbössé vált számomra. Fásultságomban egyre jobban szembesültem a saját felelőtlenségemmel, de nem tudtam a nehézségekkel szembeszállni, és még kevésbé azokkal megbirkózni. Ilyenkor a pusztá létem szükségessége is megfordult a fejemben. Az öngyilkosság gondolata sokat kísértett. Különösen néhány kupica vodka után, amikor hozzájutottam. Sokszor feltettem a kérdést, hogy ugyan lesz-e holnap? Létezik-e majd az a számomra? Úgy éreztem, hogy kiszolgáltatottja vagyok mindennek, és egyúttal adósa mindenkinek. Martaléka a sorsnak, a múltnak, a jelennek és a jövőbe vetett, alaptalan reményeknek.

(Az ablakhoz megy, mert valakit észrevesz odakinn. Figyeli, mivel távolabb van az illető, de nem ismeri mindjárt fel.)

ERZSI *(Tíz másodperc után.)* Maga az, Lajos bácsi?

(Az illető távol van, a hangját nem lehet hallani, ezért Erzsi mindig megismétli az illető szövegét.)

Mondom, maga az?

Hála istennek, hogy végre valaki erre téved. Mit mond?... Igen, igen, én vagyok az, az Erzsi...

Azt mondja, hogy régen látott?... Hogy élek-e még? Hát még szenvedek valamennyire. Én is már régen láttam magát. Hol vannak azok az idők, amikor még itt, a restiben szórakoztunk, és maga egymás után szolgálta fel a jobbnál jobb itókat. Meg a pacalpörköltet, amit itt mindig a legjobban készítettek el a környéken... Nem értem, nem értem mit mond. Ugyan a vonatok nem zakatolnak, bár nagyon várom, de az úton száguldó kocsik zajától csak rosszul hallom, amit mondani tetszik. Hogy vagyok? Ja,

értem, azt kérdezi, hogy hol vagyok mostanában? Hát az elmúlt hetekben ismét egy kórházi kezelésen voltam. Biztos hallotta, tönkrement az életem. Az elmúlt évek nagyon megviseltek... Én nem szégyellem bevallani, hogy sok volt a pia is. Ez egy nő számára állítólag nagyon szégyenletes, de ez az igazság. Sajnos, még nem gyógyultam meg, és néha még elkap a szenvedély. Most is egy kicsit többet ittam, pedig nem lenne szabad... Jaj de hálás vagyok ezekért a kedves szavakért. Mikor halottam már én ilyen szépeket. Pedig még mindig jól esik. Jól esik az embernek, ha azt mondják róla, hogy jólelkű volt... Most mit csinálok itt? Hát várom a vonatot... Azt mondja, hogy nem megy vonat? Egy szerelvény sem közlekedik erről az állomásról. Nem hiszem el! Akkor a Dezső megint hazudott nekem?... Ki a Dezső, azt kérdezi. Hát egy alkalmi barátom, aki még azt a keveset is elcsalja tőlem, ami a betevő falatra kéne... Akkor tehát nem igaz a hír, hogy megépült már az új vasútvonal Rédcics és Belatinc között? Álmodtam én azt vagy csupán beképzelttem?... Azt sem lehet tudni, hogy arra sor kerül-e? Hát ilyen ez az Európa, ahová annyira igyekeztünk? Ja, hogy úgy? Hogy ez a mi felelősségünk is, mert mi mindig valakitől valamit várunk, azt gondolja maga? Igaza van! Fiatalkorunkban azt tényleg sokszor elmondták nekünk, hogy csak tanuljatok, aztán majd nem kell dolgozni. Szegény édesapám mindig biztatott, de én nem hallgattam rá. Akkor nekem szerencsém volt, mert tanulás nélkül is jó munkahelyre kerültem.

(Elmegy kis időre az ablaktól, és a közönség felé mondja.)

ERZSI Pedig hát azért kellene tanulni, hogy jobban tudjunk dolgozni. És azért, hogy érleljünk, életpasztaát szerezzünk, hogy meg tudjunk birkózni az élet nagy kihívásaival. Én sajnos ezen a próbatételen is megbuktam! Valamikor annyi tervem volt, annyi minden történt körülöttem, mára pedig minden rosszra változott. *(Ünnepélyesebb hangnemre vált, szinte szavalja a következő szöveget.)* Annyi szép gyermekkori és fiatalkori élményem volt, és a mi családunk is kezdetben nagyon szépen élt. Igaz, nem nagyon sokáig! Ma már annyi mindenre nem emlékszik vissza az ember, és csak akkor villan fel benne egy-egy korabeli történet, ha valakivel találkozik, amint most én a kedves Lajossal, a ma már nem létező resti megöregedett pincérével. A jelen sajnos gyötrelmes, a jövő bizonytalan, a múlt meg amúgy is eltűnőben van. Eltűnik az egykori város, a régi Alsólendva, megváltoznak az utcák az elmúlt évtizedek járókelőivel együtt, hiányzik a társalgás a templomtérrel és a hangulatos boltokból, és a gyermekek ajkáról a magyar szó, a szép zene a Koronából és a restiből. Minden emlék elhalványul, mozaikrészecskékre hullik, majd feledésbe merül. Az egykor pontosan visszaidézhető élmények egyre távolabb kerülnek tőlünk. Már-már csak homályosan tudunk visszaemlékezni egy gyönyörű vagy gyötrelmes eseményre. Emlékfoszlányok maradnak csupán bennünk, aztán már csak foszlányok. Mindennek a jelentősége folyamatosan kopik. Az emlékezés is véges, és csak addig tart, amíg az utolsó emlékkép is el nem tűnik az agytekercek labirintusai között.

(Miközben lassú léptekkel visszatér az ablakhoz, elhangzik egy zeneszám: Például Presser Gábortól a Nagy utazás részlete.)

ERZSI Mit csinál ilyen hosszan a kerítés mögött, Lajos bácsi?... Értem, a letört léceket illeszti a helyére. *(Hallatszik is a kalapács kopogása a távolból.)* Azt mondja, hogy én itt hiába várok a vonatra... De hát nincsen hová mennem... Azt mondja, hogy valamikor nem unatkoztam volna itt sem? Bizony igaza van! Mulattam én itt sokat, talán a kelleténél jóval többet, amint azt maga is jól tudja! Akkor mégis szebb időket éltünk, mint manapság... Azt mondja, maga ezzel nem ért egyet... Miért gondolja úgy? Nem értem, hogy mit mond... Azért, mert az nekünk ma csak úgy tűnik, hogy egykor szebb volt, mert akkor fiatalok voltunk... Bizonyára igaza van... Hogy akkor rosszabb volt az életszínvonal? Hát azzal ma sokan vitakoznának... Eléggé meggyőző. Valójában a hatvanas években egy motorkerékpár arányosan annyiban került, mint manapság egy autó, és hogy akkor kéthetente jártunk el a boltba, ma pedig

naponta megfordul az emberek többsége két-három bevásárlóközpontban... Ennek alapján valójában magának igaza van... Mit kérdez? Értem már, hogy emlékszem-e a fuvarosokra, akik innen lovas fogattal a szenet szállították. Hát hogyan emlékeznék. Többet ismertem közülük. Azt is többször láttuk, hogy a Kálmán bácsi, miután megrakodott, a lovakkal megállt itt a resti előtt. Néha velünk együtt ő is elfelejtett hazamenni. Mert három korsó sör után könnyen elveszik az embernek a honvágya. A lovak azonban okosak voltak. Amennyiben a gazda több mint fél órát késett, a hűséges állatok maguktól elindultak, és az akkor még kevésbé igényes forgalmi szabályokat betartva, szépen egyedül hazakocogtak. Olyankor a holtrészeg Kálmán bácsit a fuvaros kollégák közül valamelyik hazavonszolta... Hogy tudom-e, mit szokott a Kálmán bácsi énekelni. Mit is?... Hát hogyan emlékeznék arra. Mindig azzal kezdte, hogy előtte elmesélte, amikor ő a II. világháború idején Kapcáról és más falvakból szállította a bevonuló katonákat, akkor azok, mielőtt még a vonattal elindultak volna, harsogva elénekelték az általa nagyon megkedvelt katonanótát.

(Énekel: A lendvai vasútállomáson, áll a gőzös, sej, a negyedik vágányon, az elsőnek, jaj de füstöl a kéménye, azon visznek az orosz határszélre...)

ERZSI Manapság minden másképpen van, mint egykor volt... Azt mondja, hogy szívesen visszatérne a múltba? Bizonyos szempontból én is, de sok okom van arra is, hogy örökre elfelejtsem. Ha választhatnék, én inkább két-három évvel előbbre száguldanék az időben... Azt mondja, hogy sokszor magunk vagyunk az oka, hogy hibázunk, mert a következő lépésünket nem akarjuk felelősséggel megtenni. Bizonyára, ha így gondolja... Nem értem. Nem értem pontosan, hogy mit mond... Ja, igen, hogy inkább vicceljünk, mintsem a lelkiismeret-furdalás gyötörjön. Ebben igaza van, de maga is tudja, hogy az ilyen természet ritka. Ha az embernek valami nyomasztja a lelkét, alig tud másra gondolni... Kire gondol maga akkor, amikor rossz kedve van? A Fuku Miskára meg a Vak Ferkura? Hát én is hallottam róluk az anekdotákat, de nem tudom, mindaz, amit akkoriban beszéltek, igaz volt-e?... A rétessel kapcsolatos eset valójában megtörtént? Lehetséges.

(A nézőtér felé megy, egy kicsit gondolkodik, majd utána folytatja.)

ERZSI Az én gyermekkoromban nálunk is sokszor elhangzott a két szerencsétlen ember keserves történetéből egy vicces jelenet. Alsólendván állítólag a századforduló idején nagy vásárok voltak, a piactéren még az én gyermekkoromban is jelentős volt a nyüzsgés. A környékbeli parasztok és főképpen a parasztasszonyok akkor még piacra hordták a portékáikat. Olyan finom búbos túrót lehetett vásárolni a falusi asszonyoktól, hogy még most is kicsordul a nyálam, amikor arra gondolok. Azonban az emberek rendszeresen eljártak a csáktornyai vásárra is. Édesanyám mindig ott szokott mézsört inni. Egy alkalommal Vak Ferku és a Fuku Miska is elmentek. A Miskának a lába fájt. Hogy mennyire, ki tudja? A Ferkunak, aki vak volt, mindig azt mondta, hogy nem bírja a nagy fájdalmat, és ő a hosszú úton nem bír menni. A szerencsétlen Ferkuval több kilométer hosszan cipeltette magát. A Miska meg irányította a vak embert. Az egyik muraközi faluban nagyon éhesek voltak, és kéregetni kezdtek. Az embereknek legtöbbször nem volt mit adni a koldulóknak, de a szokás szerint mégis járt nekik egy kis alamizsna. A Ferku persze nem látta, hogy mit kaptak. Amikor egy nyugodtabb helyen leültek az árokszélre, hogy eszegessenek, a Fuku Miska a Vak Ferkunak egy darab száraz kenyeret adott, mondván, hogy csak azt kapták. Ő maga néhány lépésre távolabbra sántikált, és a kapott finom túrós rétest kezdte jóízűen falatozni. Ferku megérezte a rétes illatát. Először csak feltételezen kérdezte meg a sorstársától, hogy „te Miska, te is kenyeret eszel, mert mint ha réteszagot éreznék”. „Dehogyan van errefelé réteszag, csal az orrod Ferku” – válaszolta neki a Miska. De a vak ember csak nem hitt a Miska szavának, és folyamatosan mondta, majd később határozottan állította, hogy a társa bizony túrós rétest eszik. Amikor a rétes elfogyott, a Miska be is

vallotta az igazságot. Felháborodott erősen a Ferku, és amikor egy kis idő után tovább indultak, a hátán cipelte Miskát egy lejtőn a földre fordította, hogy az csak úgy nyekkent. A sánta ember alig tudta magát utána összeszedni. Akkortól biztosan fáj mind a két lába. Nagyon mérges volt a Ferkura, ezért eldöntötte magában, hogy megbosszulja. Mivel gyengébb volt, megütni nem merete, hanem furfangos cselekedetre szánta el magát. Egy helyen, ahol az árokban sűrű, magas csalán nőtt, azt mondta a Ferkunak, hogy egy nagyot kell ott ugrani, különben nem tudnak az árok másik oldalára jutni. Hát neki is készült a Ferku, és a Miska ösztönzésére eltaszította magát a láthatatlanba... A csalán kellős közepébe esett, ami minden testrészt összeszúrta, csípte. Ordított a szegény ember fájdalmában, és káromkodva átkozta a Fuku Miskát, aki közben kellő távolságra ment el tőle. A siránkozó vak embert közben azzal bosszantotta, hogy „a rétes szagát megérezted, de a csalán szagát nem”.

(Ismét az ablakhoz megy Erzsi, és a Lajos felé beszél.)

ERZSI Sok ilyen történetet hallottam egykor a hangulatos városi főutcán. De történt ebben a városban boldogtalan esemény is bőven. Maga arra is biztosan emlékszik, amikor a zsidókat szállították el innen az állomásra?... Nagyon sokan voltak akkor az állomáson, azt mondja... Én a saját hóbotjaim miatt szenvedek és jutottam ilyen helyzetbe, amilyenben tengődöm, de a szegény elhurcoltak többsége, akárcsak más sok millió ember, mások hibájából került elpusztításra vagy megalázásra... Igaza van, a város és a környék fejlődésén még ma is érződik, hogy számos nagyszerű polgári családot kiirtottak. Akkor a zsidók pusztultak el, két évvel korábban a telepes szlovénokat, majd néhány hónappal később a polgári magyar családokat gyalázták meg. Ez a világ mindig igazságtalan és gonosz volt!

(Eljön az ablaktól.)

ERZSI Nagyon sok ártatlan ember szenved a földön, ki faji, vallási vagy nemzeti megkülönböztetés miatt. Mások az egyre gyakoribb szociális, természeti és egyéb katasztrófák áldozataként, és – hozzám hasonlóan – sokan egyéni vagy társadalmi sorscsapások következtében. Az élet nemegyszer gyötrelmesorozat. Az ember aligha több a gyenge, elhervadt falevélnél a késő őszi viharban. A falevél a szél játéka, az ember a sorsé. A falevelet elszakítja a faágtól és a gallyacskától a tomboló vihar, vagy akár egy enyhe szellő is, mivel már a rügyfakadáskor hervadásra ítéltetett. Az ember végzete is már a fogantatása pillanatában elrendeltetett. Egy ismeretlen körforgás apró, alig észlelhető részecskéi vagyunk, mi emberek, és csupán az biztos az egészben, amit a pap a sírunk felett elmormol: Porból lettél és visszatérsz a porba. *(Odamegy az ablak közelébe, de nem hajol azon ki.)* Lajos bácsi körül látom a megsárgult falevelek hullását. Látom, miként játszadozik a földön heverő, színes szőnyegre hasonlító levéláradattal a szellő.

(Amint néz ki a helyiségből, valami történik kint, mert elmegy onnan, és a fal mellé húzódik, nehogy kívülről észrevegyék. Felismerhetetlen beszéd, zaj hallatszik kívülről, majd egy kocsitávozása. Azt követően, csendesen, elővigyázatosan ismét az ablakhoz lopakodik. Meggyőződik arról, hogy Lajoson kívül nincs senki a közelben.)

ERZSI Lajos bácsi! *(Csendesen beszél.)* Mit akartak magától a rendőrök?... Mit mond? Nem magát keresték, hanem engemet? És miért?... A nővérem mozgósította őket, hogy már több napja sehol nem láttak? Ó, mennyire jólelkűek ezúttal. *(Gúnyosan.)* Már hányszor előfordult, és akkor senki sem keresett... Hogy a lakás miatt lenne sürgős a dolog?... De miért?... Szentséges ég! Ha holnapig nem rendezem a tartozásomat, elkobozzák tőlem a lakást is... De hát miből törlesszem az adósságomat, ha egy fityíngem sincsen. És miért errefelé kerestek a rendőrök?... Mert valaki látott erre jönni... Lehetséges, mert amikor érkeztem, akkor még egy kicsit mámoros voltam. Éppen a fiamhoz akartam elmenni vonattal, hogy valahogy rábíriam őt a lakás rendezésére. ... És mit mondott a rendőröknek?... Hogy nem volt figyelmes a

járókelőkre, és ezentúl jobban figyel majd? Mert nem akart elárulni. Mennyire rendes ember maga, Lajos bácsi!... Tehát ezek még visszajönnek? Ó Istenem, mitévő legyek?... Azt tanácsolja, hogy jelentkezzek a nővéremnél? Nem, azt nem teszem. A fiamat kellene valahogy értesíteni. *(Könyörögve fordul Lajoshoz.)* Kedves Lajos, megtenné, hogy az én nevemben felhívja telefonon, és elmondja neki, hogy imádom és szeretem. És szánom-bánom valamennyi méltatlan cselekedetemet. Mondja el neki, hogy ha most az egyszer segít nekem, ha van rá lehetősége, én megváltozok. A lakást pedig ráíratom. Nem olyan sok már a visszamaradt törlesztés összege, hiszen amikor a házat elkobozták, annak egy részét szerencsére a lakásvásárlásra fordítottam... Megpróbálja? Ezt őszintén mondja? Annyira hálás leszek magának érte, kedves Lajos.

(Lefekszik a padra. Az ég felé fordítja az arcát. Énekelni kezd: Látod édesanyám, kedves édesanyám, mért szüültél a világra... Utána valamennyire elsötétedik a színpad, majd valaki kopog az ablakon. Erzsi felijed szenderegéséből, és az ablakhoz szalad.)

ERZSI Maga az, kedves Lajos. Sikerült beszélni a fiammal?... Igazán? Nem hiszem el! Írt egy levelet? És az már itt is van? ...Értem, ezen a furcsa „számulugépen” keresztül elküldte a maga unokájának. Ez az a levél? Ó istenem... *(Magához szorítja a papírlapot, majd, mint ha kisgyermeket szorongatna az ölében, a váróterem közepére sétál vele.)*

ERZSI *(Sír, majd kezdi olvasni a levelet.)* Ez a Robi írása. Édes istenem, mennyire örülök neki. Mégis úgy félek... Ugyan mit közöl velem. Elutasít? *(Hosszan készülődik az olvasáshoz, de csak többszöri próbálkozás után tudja elkezdeni.)*

„Kedves Édesanyám” – soha nem szólított ilyen szépen. Drága magzatom... „Az elmúlt hónapokban nagyon sokszor eszembe jutott, hogy felkeresem. Azonban sehogy nem tudtam rászánni magam, mert túlságosan erős volt bennem a dac. Aztán sokat gondolkodtam, és megváltozott a véleményem. Nem titkolom, hogy valamikor gyűlöltem magát, amit ma nagyon szégyellek, és amiért szíves elnézését kérem” *(Erzsi hangosan zokogni kezd, majd szaggatottan folytatja.)* „Fiatalon nem ... értettem meg, hogy minden ember... csak egy kiszolgáltatott földi halandó, aki bármikor összeroskadhat a nehéz terhek súlya alatt. Akkor csak azt láttam, hogy az én anyám más, mint a Feri vagy a Pista barátom édesanyja volt. A környezetemben is sajnos elmarasztaló jelzőket hallottam magáról. Talán érthető fiatalkori magatartásom, de én mégis rettentően fájjalom az egészet. Az elmúlt évek során, már felnőttként, jó anyagi helyzetbe kerülve, hosszú ideig nem tudtam elfogadni a valós állapotot. Amint bizonyára ön nem tudott megbirkózni a különböző kártékony szenvedélyekkel, én hasonlóan nem tudtam elfogadni a gondolatot, hogy az én édesanyámat is megviselte a sors. Aztán történt valami váratlan esemény. Talán kettőnk őrzőangyala elégelte meg az áldatlan állapotot. Néhány hete a kisfiam, a maga kis unokája, egy alkalommal váratlanul megkérdezte tőlem, hogy hol van az ő másik nagymamája? A feleségem édesanyját ugyanis gyakorta látogatjuk. Habozva nem tudtam neki mit mondani. Rettenetes szorongás vett rajtam erőt. Kisfiam kérdése nyomasztóan hatott rám. Aztán tegnap ismételten történt valami. A kisfiam azzal jött haza az óvodából, hogy az egyik mesében a királykisasszony megbocsátott az őt sanyargató mostohájának. Kisgyermekhez szokatlan hangnemben megkérdezte tőlem, akárcsak egy angyal, hogy bocsátottam-e meg már én is valakinek? Abban a pillanatban eldöntöttem, hogy első utam magához vezet. A kisfiam kérdése kapcsán teljesen megváltozott az egész lényem. Csoda történt! Addig soha nem tapasztalt melegséget éreztem a szívem táján, és szinte ösztönösen mormoltam magamban, hogy IGEN, MEGBOCSÁTOK MINDENÉRT ANNAK AZ ASSZONYNAK, AKINEK AZ ÉLETMET KÖSZÖNHETEM. AKIT NEM GYŰLÖLÖK, HANEM MÉRHETETLENÜL SZERETEK! A gyerek furcsán nézett rám, nem érthette, mi történik velem. A kedves nejem is először furcsán tekintett rám, majd a nyakamba borult, és azt súgta a fülembe, hogy a hét végén megyünk a lendvai mamáért. És

rendezünk mindent, amit rendezni kell! Addig ismeretlen nagy boldogság fogott el minket. A kisfiunk örömünk láttán táncolni kezdett körülöttünk. Éppen akkor szólalt meg a telefon, és hívott fel a Lajos bácsi.

Édesanyám, érzem, hogy egy új élet kezdődött el mindnyájunk számára! Az ön számára is! Várjon néhány órát még, akár ott az ürességtől pangó vasútállomáson, mert a mi közös vonatunk már a síneken van, nemsokára érkezik!”

(Zene)

Vége

Oláh Máttyás
László:
Halak
olaj, vászon
2002

